

STRATEEGILISE KAUBA KOMISJONI 2015. AASTA TEGEVUSARUANNE

Strateegilise kauba komisjon on strateegilise kauba kontrollisüsteemi tagamiseks ja strateegilise kaubaga seonduvate küsimuste arutamiseks Välisministeeriumi juurde loodud litsentsimis- ja järelevalvekomisjon. Komisjoni kuuluvad Välisministeeriumi, Kaitseministeeriumi, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi, Kaitsepolitsei- ja Politsei- ja Piirivalveameti ning Maksu- ja Tolliameti esindajad.

Töökorra kohaselt esitab komisjon Vabariigi Valitsusele igal aastal tegevusaruande, milles antakse ülevaade rahvusvahelistest sündmustest ja arengusuundadest ekspordikontrolli ja strateegilise kauba kontrolli valdkonnas ning riikliku kontrolli tõhustamise meetmetest. Tegevusaruandele on lisatud komisjoni tegevuse statistilised andmed.

I. Ülevaade rahvusvahelistest sündmustest ja arengusuundadest ekspordikontrolli valdkonnas

Rahvusvahelise ekspordikontrolli eesmärk on kontrollida sõjaliste ja kahesuguse kasutusega kaupade piiriüleseid tarneid ja võimalikke ebastabiilsust tekitavaid relvahankeid, et tagada rahu ning kindlustada rahvusvahelist ja riiklikku julgeolekut. Ekspordikontroll on oma olulisust aastakümnete jooksul tõestanud, seda eelkõige terrorismi ja massihävitusrelvade leviku tõkestamisel maailmas. Need eesmärgid on saavutatavad üksnes mitmekülgses koostöös teiste riikide, ettevõtjate ja rahvusvaheliste organisatsioonidega, nii üleilmselt kui ka Euroopa Liidus.

Nagu 2014. aastal, nii avaldasid ka 2015. aastal strateegilise kauba komisjoni tööle suurt mõju sanktsioonid, mille Euroopa Liit on kehtestanud Venemaa Föderatsioonile Ukraina territoriaalset terviklikkust, suveräänsust ja sõltumatust kahjustava või ohustava tegevuse tõttu. Sanktsioonid piiravad nii sõjalise kui ka kahesuguse kasutusega kauba ekspordi Venemaale ja importi sealt ning Venemaaga seotud transiiti. Samas, kui 2014. aastal tekitas sanktsioonide olemuse mõistmine ja nende rakendamine ettevõtjatele probleeme ning komisjonil tuli kulutada palju aega info levitamisele ja konsultatsioonidele, siis 2015. aastal on huvi Venemaaga tehingute tegemise vastu vähenenud. Selline muutus märgib ettevõtjate teadlikkuse kasvu.

Eesti on jätkuvalt kolme rahvusvahelise ekspordikontrollirežiimi – Wassenaari kokkuleppe (sõjaliste kaupade ja kahesuguse kasutusega kaupade ning tehnoloogiate kontroll), tuumatarnijate grupi (tuumamaterjalide kontroll) ja Austraalia grupi (keemia- ja biorelva leviku kontroll) – liige. Eesti intensiivistas ka 2015. aastal tegevust raketitehnoloogia kontrollirežiimiga (MTCR) ühinemiseks, ent 2015. aasta sügisel Rotterdamis toimunud MTCRi plenaaristungil liikmesuse suhtes läbimurret ei saavutatud.

Wassenaari kokkuleppe organisatsioonis jätkati 2015. aastal arutelusid uute tehnoloogiate, infovahetuse edendamise ja tavarelvade ülemäärase kuhjumise ärahoidmise, lõppkasutuse kontrolli, transiidi ja ümberlaadimise ning vahenduse kontrolli juhistele üle. Organisatsiooni tehnilise eksperdirühma soovitusel täpsustati asjakohaste kaupade ja tehnoloogiate

kontrollnimekirju. Arutati ka uute liikmete kaasamise võimalusi. Uute liikmete vastuvõtmiseni 2015. aastal siiski ei jõutud.

Austraalia grupi tavapärase tegevus hõlmab massihävitusrelva leviku arengusuundade arutelu, infovahetust sihtriikide kohta, kontrollimeetmete jõustamisküsimuste arutelusid ja kaubanimekirjade ajakohastamist. Samuti jagatakse liikmesriikidega ekspordikontrolli parimaid praktikaid, käsitletakse Austraalia grupi tulevikku ja võimalike uute liikmete ühinemist. 2015. aasta oli Austraalia grupi sünnipäeva-aasta, tähistati 30. tööaastat. Samuti möödus 2015. aastal 100 aastat keemiarelva esmakordsest kasutamisest.

Tuumatarnijate grupi 2015. aasta plenaarikohtumine toimus Argentinas Bariloches. Plenaarikohtumisel arutati rahvusvahelist julgeolekut ohustavate tuumaprogrammidega seotud tegevust ning vahetati infot relvade leviku ja kontrollimeetmete jõustamisel ilmnunud juhtumite kohta. Tehnilises eksperdirühmas käsitleti kontrollnimekirjade muudatusi. Eesti esindajad Bariloche kohtumisel ei osalenud.

Lisaks režiimidest tulenevatele kohustustele jätkub tõhus koostöö Euroopa Liidus. Strateegilise kauba komisjoni esindajad osalesid aasta jooksul aktiivselt kõigil ekspordikontrolliga seotud Euroopa Liidu töörühmade – tavarelvastuse ekspordikontrolli ja rahvusvahelise relvakaubanduslepinguga (ATT) tegeleva töörühma (COARM) ning kahesuguse kasutusega kaupade ekspordikontrolli töörühma (WPDUG) – kohtumistel ja infovahetusel. Samuti panustati Euroopa Liidu direktiivi 43/2009/EÜ (kaitseotstarbeliste toodete ühendusesisese veo tingimuste lihtsustamine), määruse 258/2012 (tulirelvade, nende osade ja laskemoona ekspordi-, impordi- ja transiidikontrolli tõhustamine) ning määruse 428/2009 rakendamiseiga seotud töörühmade tegevusse.

COARMi töörühmas keskenduti 2015. aastal peamiselt liikmesriikide infovahetusele sõjalise kauba tundlikesse sihtriikidesse ekspordimise teemal, kaubanimekirjade täiendamisele ning elektroonilistest tehingutest keeldumiste andmevahetussüsteemi loomisele. Samuti vaadati üle Euroopa Liidu relvaekspordi ühine seisukoht 2008/944/ÜVJP (sõjalise kauba ekspordikontrollil kasutatavad põhimõtted ja tehingutest keeldumise kriteeriumid), et võtta arvesse rahvusvahelise relvakaubanduslepingu (Arms Trade Treaty, ATT) jõustumisest ja rakendamisest tulenevaid mõjusid.

2013. aastal Ühinenud Rahvaste Organisatsioonis (edaspidi ÜRO) vastu võetud ja allkirjutatud rahvusvaheline relvakaubandusleping jõustus 24. detsembril 2014. 2015. aasta sügisest liideti COARMi töörühmaga seni eraldiseisvana tegutsenud ATT töörühm. See toimus pärast ATT esimest osalisriikide konverentsi 2015. aasta augustis (Cancun, Mehhiko), mille järel vähenes vajadus põhjalikult arutada ATT sekretariaadi ülesehitust ja toimimist.

WPDUGis jätkus 2011. aastal rohelise raamatu konsultatsioonidest alguse saanud ekspordikontrolli poliitika ülevaatamine kahesuguse kasutusega kauba valdkonnas. Euroopa Komisjon alustas muudatusettepanekute koostamist, esimese sammuna tehti mõjuanalüüs, mille puhul küsiti ka liikmesriikide arvamust. Kahjuks ei vastanud komisjoni küsitlusele mitte ükski Eesti ettevõtja. Muudatusettepanekute eesmärk on tõhustada Euroopa kahesuguse kasutusega kauba kontrolli poliitikat. Euroopa Liidu kahesuguse kasutusega kauba määruse 428/2009 artikli 23 alusel loodud koordineerimisrühm keskendus peamiselt määruse rakendamise küsimustele.

2015. aastal jätkati Euroopa Liidu määruse 1236/2005 (mis käsitleb kauplemist teatavate kaupadega, mida on võimalik kasutada surmanuhtluse täideviimiseks, piinamiseks või muul julmal, ebainimlikul või alandaval moel kohtlemiseks või karistamiseks) arutelu. 2013. aasta lõpul esitles Euroopa Komisjon määruse muutmise ettepanekuid, mille eesmärk on tõhustada Euroopa Liidu kontrolli selliste kaupade üle. Muudatusettepanekuid on kaalutud juba kahe aasta vältel ning seda tehakse ka 2016. aastal.

Euroopa Komisjon ning liikmesriikide eksperdid jätkasid 2015. aastal arutelusid, kuidas paremini rakendada 2012. aastal direktiiviga 2009/43/EÜ kehtestatud kaitseotstarbeliste toodete ühendusesisese veo lihtsustamise korda. Liikmesriigid on direktiivi rakendanud aeglasemalt, kui komisjon esialgu ootas. Samuti on tuvastatud, et liikmesriigid rakendavad direktiivi väga erinevalt ning see pärsib direktiivi harmoneerivat ja Euroopa Liidu kaitsetööstust integreerivat mõju. Selle probleemi lahendamiseks pidas direktiivi rakendamiseks ellu kutsutud tööühm 2015. aastal direktiivi alusel kehtestatud üldlubade tingimuste nn miinimumtaseme kokkuleppimise läbirääkimisi. Euroopa Komisjon ning liikmesriigid, sealhulgas Eesti, panustavad jätkuvalt teavitustegevusse, et ettevõtjad kasutaksid rohkem direktiiviga ettenähtud lihtsustatud tingimusi.

Regionaalse koostöö raames kohtusid Põhja-Balti riikide ekspordikontrolli eksperdid 2015. aastal kahel korral: Helsingis ja Tallinnas. Kohtumiste üldeesmärk on vahetada teavet ekspordikontrollirežiimide arengusuundade, riiklike seadusemuudatuste ning aktuaalsete probleemide lahendamise kohta. Põhja-Balti koostööfoorum on suurepärase võimalus tihendada regionaalset koostööd ja poliitikat ekspordikontrolli vallas.

Eesti eksperdid panustasid 2015. aastal ka kolmandatele riikidele mõeldud teavitustegevusse, sealhulgas osaleti aktiivselt mitmel rahvusvahelisel ekspordikontrolli konverentsil. Eelmisel aastal külastasid Eestit USA EXBS programmi raames Tadžikistani ja Usbekistani ekspordikontrolliorganisatsiooni delegatsioonid. Visiitide eesmärk oli õppida Eesti kogemustest strateegilise kauba kontrollimisel. Külalistele tutvustati Maksu- ja Tolliameti (MTA) strateegilise kauba kontrollisüsteemi, riskianalüüsi võimalusi, operatiivtööd Muuga sadamas ja Narva piiripunktis. Visiidid oli väga edukad ning samalaadseid külastusi on plaanis korraldada järgnevatelgi aastatel.

II. Riigisised seadusemuudatused

2015. aastal valdkonda reguleerivates õigusaktides olulisi muudatusi ei tehtud. Uuendati sõjaliste kaupade ning kaitseotstarbeliste toodete ja kahesuguse kasutusega kauba nimekirju, võttes arvesse rahvusvaheliste ekspordikontrollirežiimide raames kokku lepitud kaubanimikirjade muudatusi ja uuendatud Euroopa Liidu sõjaliste kaupade nimekirja.

Komisjoni liikmesasutused panustasid 2015. aastal aktiivselt Siseministeriumi algatatud relvaseaduse muutmise eelnõusse, kuna relvaseadus ja strateegilise kauba seadus täiendavad teineteist ning komisjoni hinnangul osutus vajalikuks ühtlustada mõlema seaduse alusel teostatava kontrolli põhimõtteid ja toiminguid. Ennekõike puudutab see rahvusvaheliste sanktsioonide rakendamist tulirelvade ja nende laskemoona sisse- ja väljaveo suhtes.

III. Strateegilise kauba komisjoni tegevus

1. Strateegilise kauba alase teadlikkuse suurendamine 2015. aastal

Strateegilise kauba komisjon pöörab suurt tähelepanu strateegilise kauba alase teadlikkuse suurendamisele kõigis asjakohastes valdkondades. Kuna 2014. aastal toimus strateegilise kauba transiidi kontrolli teemaline seminar transiidi- ja logistikasektoris tegutsevatele ettevõtjatele ning kontrolli rakendamist käsitlev seminar kõikidele asjahuvilistele, siis 2015. aastal valdkondlikke seminare plaanipäraselt ei korraldatud (selliseid seminare on mõistlik korraldada kahe-kolme aasta järel). Samal ajal täiendati strateegilise kauba kontrolli alast infot komisjoni kodulehel ning edastati olulist valdkondlikku teavet komisjoni klientidele ka e-posti vahendusel.

2015. aasta suvel käivitus uus elektrooniline erilubade menetluskeskkond Stratlink ning selle sujuvamaks kasutuselevõtuks ja kasutajate koolitamiseks korraldas komisjon 2015. aasta mais komisjoniga kokkupuutunud isikutele uue menetluskeskkonna kasutamise õppepäeva. Komisjoni kliendid on uue menetluskeskkonna hästi vastu võtnud ning suuremaid probleeme selle kasutamisel ei ole esinenud.

2015. aastal külastasid MTA ametnikud ühte strateegilise kaubaga tegelevat ettevõtet. Külastuste eesmärk on tutvustada strateegilise kauba kontrolli reguleerivaid õigusakte ja tolli töökorraldust, et suurendada ettevõtete teadlikkust ja seaduskuulekust. Ajavahemikul 2007–2015 on ennetaval eesmärgil külastatud 48-t strateegilise kaubaga tegelevat ettevõtet. 2016. aastal külastused jätkuvad.

2015. aastal toimus nagu varasematelgi perioodidel MTA eestvedamisel Välisministeeriumi, Kaitsepolitsei ameti (KAPO), Tehnilise Järelevalve Ameti, Keskkonnaministeeriumi ja Päästeameti ühisprojektina USA Energeetikaministeeriumi kaupade identifitseerimise koolitusmaterjalide baasil (nn CIT koolitus) Eesti ametnikele mõeldud kaks strateegilise kauba koolitust. Koolitustel osalesid MTA, Päästeameti, KAPO, Välisministeeriumi ning Politsei- ja Piirivalveameti (PPA) ametnikud. Koolituste eesmärk oli suurendada ametnike teadlikkust strateegilise kauba valdkonnas ja õpetada neid strateegilist kaupa tundma. Koostöökoolitused jätkuvad ka aastal 2016.

2015. aasta septembris paigaldati USA toetusprogrammide abiga Tallinna Lennujaama kaubaterminalidesse kiirgusmonitorid, mis võimaldavad kontrollida radioaktiivse kauba Eestisse sissevedu ja Eestist väljavedu. Väljaõppe said USA treenerite abil viis MTA ametnikku, kellel on õigus treenida teisi MTA ametnikke tegema radioaktiivse kauba ja massihävitusrelvade kontrolli. Kokku toimus radiatsioonimonitoride kasutamiseks ja radioaktiivse salakauba avastamiseks ametnikele kaks koolitust.

2015. aastal korraldati tolli- ja piirivalveametnikele juhtprojekti raames koolitus terrorismi ennetamiseks, et avastada võimalikke ohte ja terrorismile viitavaid märke. Koolitusel tutvustati massihävitusrelvadega seotud strateegilist kaupa, mis võib viidata massihävitusrelvade tootmisele. Koolituse korraldas MTA, lektoriteks olid KAPO ja Päästeameti esindajad, osalesid MTA, PPA, KAPO ja Päästeameti ametnikud. Koolitusprojekt jätkub 2016. aasta sügisel.

MTA jätkab strateegiliste kaupade ekspordi-, impordi- ja transiidandmete ning Eesti ja embargoriikide kaubavahetuse analüüsi, seda tehakse kaks korda aastas.

2. Aastal 2016 kavandatavad strateegilise kauba kontrolli tõhustamise meetmed

Strateegilise kauba komisjon jätkab tegevusi, mis tõhustavad strateegilise kauba kontrolli Eestis ja parandavad strateegilise kauba komisjoni töökorraldust. Mitmed neist, näiteks teabepäevade ja koolituste korraldamine ning kaubanimekirjade uuendamine, on igal aastal komisjoni kesksed tegevused.

Peamised 2016. aastal kavandatavad tegevused on järgmised:

- elektroonilise erilubade menetluskeskkonna Stratlink täiemahuline rakendamine ja häälestamine;
- rahvusvaheliste sanktsioonide rakendusmeetmete tõhustamine;
- valdkondlike õigusaktide täiendamine, sealhulgas strateegilise kauba nimekirjade ajakohastamine;
- rahvusvaheliste ekspordikontrollirežiimide ning Euroopa Liidu valdkondlike tööühmade tegevuses ja regionaalsetes koostööformaatides osalemine, vajaduse korral režiimide nimekirjade muutmissetpanekute tegemine;
- demilitariseerimisnõuete väljatöötamisele kaasabi osutamine;
- teabepäeva ja seminaride korraldamine strateegilise kaubaga tegelevatele ettevõtjatele, teadlastele ja ekspertidele, et suurendada üldist teadlikkust ja vastutustundlikkust, tutvustada õigusakte ja rahvusvahelisi juhiseid ning edendada koostööd;
- MTA eestvedamisel toimuvasse ametkondadevahelisse jätkukoolitusse panustamine, eesmärgiga edendada ametkondade koostööd strateegilise kauba tuvastamisel ja kontrolli tõhustamisel;
- komisjoni kodulehe täiendamine strateegilise kauba valdkonda käsitleva teabega ning relvaembargosid ja Euroopa Liidu piiravaid meetmeid puudutava praktilise teabega selles valdkonnas;
- ajakirjanduse huvi korral valdkonda tutvustavate artiklite avaldamine ja avalikkusele info jagamine;
- strateegilise kauba kontrolli puudutavate rahvusvaheliste seminaride korraldamisele kaasaaitamine Eestis;
- teiste riikide litsentsimisasutuste vastuvõtmine kogemuste vahetamise eesmärgil.

Komisjoni kuuluvad ametkonnad ja järelevalveorganisatsioonid jätkavad koostööd teiste riikide partnerteenistustega, et tõkestada tavarelvastuse ja massihävitusrelvade ning nende valmistamiseks vajaliku tehnoloogia, materjalide ja seadmete ebaseaduslikku levikut. Riikide koostöö tõhustamiseks osaletakse rahvusvahelistel õppustel ja seminaridel. Lisaks pidevale täiendusõppele annavad lisateadmisi ekspertide kohtumised ekspordikontrolliorganisatsioonide raames ja igapäevane rahvusvaheline koostöö.

3. Strateegilise kauba komisjoni 2015. aasta tegevuse statistika

1) Väljastatud litsentside ja lõppkasutuse järelevalve dokumentide ning osutatud konsultatsioonide arv

Strateegilise kauba komisjon väljastas 2015. aastal strateegilise kaubaga seotud erilubasid ja lõppkasutuse järelevalve dokumente järgmiselt:

- sõjalise kauba väljaveolitsentse – 97
- sõjalise kauba sisseveolitsentse – 116
- sõjalise kauba transiidilitsentse – 11
- sõjalise kaubaga seotud teenuse osutamise litsentse – 3
- kahesuguse kasutusega kauba väljaveolitsentse – 34
- lõppkasutuse järelevalve sertifikaate – 14
- rahvusvahelisi impordisertifikaate – 7
- üldloa kasutajaks registreerimise teatise – 4

Kahesuguse kasutusega kauba transiidi ja vahenduse litsentse ei menetletud.

Kokku väljastati 2015. aastal 291 dokumenti, sealhulgas 282 eriluba, mida on 90 võrra (kasv ca 47%) rohkem kui 2014. aastal. Strateegilise kauba erilubade alusel eksporditi, imporditi ning viidi Eestist läbi kaupu koguväärtuses üle 32 miljoni euro, mida on üle 71 miljoni euro võrra vähem kui 2014. aastal, mil kaupade koguväärtus oli 103 miljon eurot.

Erilubade arvu ja nende alusel üle piiri toimetatud kaubavoogude mahtu ja laadi analüüsidest ilmneb, et erilubade arv on oluliselt kasvanud, samas kui nende alusel toimetatud kaupade väärtus on vähenenud. Üheks võimalikuks põhjuseks on 2015. aasta suvel kasutusele võetud menetlusprogrammist Stratlink tulenev litsentsitaotluste menetluse efektiivsuse kasv. Teoreetiliselt on ka võimalik, et 2015. aastal väljastatud erilubade alusel (kehtivad sõltuvalt loa tüübist kas üks või kolm aastat) tarnitakse kaupa alles 2016. aastal. Seega tekib suurenenud erilubade arvust tulenev kaubamahtude kasv mõningase viivitusega. Nagu eelmistel aastatel, nii oli ka 2015. aastal ekspordi kogumahus valdavaks üks kahesuguse kasutusega kaupade kategooria (telekommunikatsiooniseadmed) ning suurem osa sellest langes ühe ekspordija õlule. Samas nähtub statistikast, et Eesti kaitsetööstuse võimekus ja turgude geograafiline haare siiski järjekindlalt kasvab.

MTA ametnikud pöördusid MTA strateegilise kauba ekspertide poole 322 korral, saamaks eksperdiarvamust, kas kaup vajab strateegilise kauba komisjoni litsentsi või mitte. 332 korral kontrolliti täiendavalt kauba dokumente ning tehti füüsilist kontrolli kauba strateegilisuse määramiseks. Strateegilise kauba komisjoni sekretariaat osutas isikutele ja ettevõtetele konsultatsioone strateegilise kauba litsentsimise ja kaubanimekirja kuulumise määramise kohta ligi 200 korral, neist 25 korral läbi Stratlink programmi.

Lisaks igapäevasuhtlemisele elektrooniliste infokanalite kaudu toimus 2015. aastal 22 virtuaal-, tava- ning erakorralist komisjoni koosolekut.

2) Sõjalise kauba vahendajana, sertifitseeritud ettevõtjana ja üldloa kasutajana registreeritud ettevõtjate arv

2015. aastal registreeriti kas esmakordselt või uuesti sõjalise kauba vahendajana viis ettevõtet: Rose Mons OÜ, Eurosec OÜ, Danator OÜ, Reorg OÜ ja Larett Technologies OÜ. 31. detsembri seisuga oli sõjalise kauba vahendusõigusega 11 ettevõtet: Dolfin Aero OÜ, Bristol Trust OÜ,

Rose Mons OÜ, Musket OÜ, Baltic Armaments OÜ, Milmets OÜ, Firestudio OÜ, Eurosec OÜ, Danator OÜ, Reorg OÜ ja Larett Technologies OÜ. Kokkuvõttes kasvas sõjalise kauba vahendajate registrisse kantud isikute arv võrreldes 2014. aastaga kahe isiku võrra.

Registreeritud üldloa kasutajaid oli 2015. aasta 31. detsembri seisuga seitse, aastaga lisandus neli üldloa kasutajat. 2015. aastal ei esitanud komisjonile sertifitseerimistaotlust ükski ettevõtja, seega ühtki ettevõtjat ka ei sertifitseeritud.

3) Euroopa Liidu määruse 1236/2005 (mis käsitleb kauplemist teatavate kaupadega, mida on võimalik kasutada surmanuhtluse täideviimiseks, piinamiseks või muul julmal, ebainimlikul või alandaval moel kohtlemiseks või karistamiseks) alusel väljastatud eriload

2015. aastal ei saanud strateegilise kauba komisjon ühtegi taotlust määruse 1236/2005 alusel kontrollitavate kaupade piiriüleseks liikumiseks ning sellest tulenevalt ei väljastatud ka ühtegi eriluba.

4) Registreeringust, eriloa või lõppkasutuse järelevalve dokumendi väljastamisest keeldumine

2015. aastal keeldus strateegilise kauba komisjon eriloa või lõppkasutuse järelevalve dokumendi väljastamisest või vahendajate registrisse kandmisest ühel korral. Keeldumine oli seotud Euroopa Liidu poolt Venemaa Föderatsioonile kehtestatud sanktsioonide rakendamisega. Keelduti lubamast kahesuguse kasutusega kaupade hulka kuuluvate tööstuslike ventiilide ja ülekandjate väljavedu, kuna komisjonil oli alust kahtlustada, et neil kaupadel võib olla sõjaline lõppkasutus. Registreeringust või lõppkasutuse järelevalve dokumendi väljastamisest komisjon 2015. aastal ei keeldunud.

5) Strateegilise kaubaga seotud õigusrikkumised ja rahvusvahelise sanktsiooni rikkumised ning lõppkasutuse järelevalve ja litsentsikasutuse järelkontrolli andmed

Strateegilise kauba vedudega seotud õigusrikkumisi menetlevad MTA ja KAPO.

2015. aastal avastas MTA strateegilise kauba seaduse rikkumisi kokku kuuel korral. Need olid seotud tsiviilkäibes keelatud relvade ja litsentsita kauba veoga. Rikkumiste objektideks olid ML5 kategooriasse kuuluvad veokid ja nende varuosad, ML1 kategooriasse kuuluvad relvad, öövaatlusseadmed.

Suurim avastus tehti Luhamaa piiritollipunktis, kus MTA ametnikud leidsid oktoobris Venemaa suunas piiri ületavast sõidukist 51 tsiviilkäibes keelatud relva, sealhulgas 40 püstolit TT, 5 automaatrelva, magazine, erinevaid olulisi relvaosi. Juhtumi kohta on algatatud kriminaalasi.

Juunis 2014 lisandus MTA kohustuste hulka jälgida Krimmi suhtes rakendatavaid sanktsioone, mille tarvis kehtestas MTA importi keelavad kontrollikriteeriumid. Alates 31. juulist 2014 võttis MTA kontrollimeetmeid seoses Venemaale kehtestatud piirangutega ning kehtestas kontrollikriteeriumid nafta ja gaasitööstuse seadmete ekspordile. Võimalikke embargorikkumisi Venemaa suunal on kontrollitud 419 tollideklaratsiooni alusel ehk 1285 kaubaühiku suhtes. 2015. aastal avastas MTA 3 Vene embargoga seotud rikkumist, kaubad saadeti tagasi lähtemaadesse.

KAPO alustas 2015. aastal strateegilise kaubaga seotud õigusrikkumiste suhtes kriminaalmenetluse kolmel korral: kaks kriminaalasja alustati KarS § 421¹ alusel (strateegilise kauba ebaseaduslik vedu või strateegilise kaubaga seotud teenuse ebaseaduslik osutamine) ning üks KarS §-de 418 (tulirelva või selle olulise osa või laskemoona ebaseaduslik käitlemine) ja 418¹ alusel (tsiviilkäibes keelatud tulirelva või selle olulise osa või laskemoona ebaseaduslik käitlemine).

Ühel juhul tingis kriminaalmenetluse alustamise asjaolu, et välisriigist toimetati Eestisse aku korpusesse peidetuna erineva kaliibriga padrunid. Nimetatud kuriteo uurimiseks alustatud kriminaalasja menetlus jätkub 2016. aastal.

Teisel juhul alustati kriminaalmenetlust, kuna tuvastati, et üks Eestis registreeritud ettevõtte rikkus strateegilise kauba seadust sõjalise kauba vahendamisel välisriigist välisriiki (kaup Eestisse ei sattunud ega pidanudki sattuma)¹. Kriminaalasi lõpetati 22. veebruaril 2016 otstarbekuse kaalutlusel ning juriidilist isikut kohustati maksma riigituludesse 20 000 € ja ettevõtte prokuristi 3 000 €.

Kolmanda, KarS § 418 ja 418¹ tunnustel alustatud kriminaalmenetluse tingis asjaolu, et Eestis elavad isikud muutsid ebaseaduslikult uuesti laskekõlblikeks viis varem deaktiveeritud tulirelva ning toimetasi need seejärel ebaseaduslikult Eestist Venemaa Föderatsiooni. 22. veebruaril 2016 tunnistas Harju Maakohus seadust rikkunud isikud kokkuleppemenetluses süüdi ning määras neile vabaduskaotusliku karistuse.

Strateegiliste kaupade vedude 2015. aasta statistika

Sõjalise kauba väljavedu

Kategooria	Litsentside arv	Kauba sihtriigid	Litsentside väärtus EUR	Tegelik väljavedu EUR
ML1	32	KZ, ZA, UA, GE, XS, IQ, LV, CH, US, UZ	1248919	203378
ML2	3	VN, IQ, LV	278665	10684
ML3	3	IQ, ZA, UZ	57068	51508
ML4	4	GB, ES, SE	600000	195818
ML5	7	LT, US, BG, LT, CH	2937668	3186
ML6	1	LV	0	0
ML10	10	US, UG, UA, BR, AO, AE	3633297	177201

¹ Strateegilise kauba seaduse kohaselt loetakse sõjalise kauba vahenduseks teabe, praktilise abi või rahaliste vahendite andmist või kättesaadavaks tegemist, läbirääkimiste pidamist või tehingute korraldamist sõjalise kaubaga seotud lepingu sõlmimiseks, millega kaasneb kauba tarnimine ühest välisriigist teise, või siis välisriigis asuva sõjalise kauba omandamist selle võõrandamiseks teise välisriiki. Sõjalise kauba vahendusega võib tegeleda vaid isik, kes on kantud vahendajate registrisse, ning nende riikide osas, mis on registrisse kantud. Nimetatud isik on kohustatud igaks vahendustegevuseks taotlema strateegilise kauba komisjonilt eraldi litsentsi.

ML13	3	UA, AT, CA	53144,67	0
ML14	9	EE, AZ, CZ, JO, PL, UA	3237179	195417
ML15	31	SG, DE, FR, NL, US, AT, SE, GB, CH, PL, DK, SK, ES, BG IN, CR	865597	41938
ML17	1	AE, SG	300000	0
ML21	1	DE	479208	0
Kokku			13690750	879134

Sõjalise kauba sissevedu

Kategooria	Litsentside arv	Kauba päritoluriik	Litsentside väärtus EUR	Tegelik sissevedu EUR
ML1	35	FI, IL, US, NO, DE, CH, SE, RU, AT, CZ	1240994	414570
ML2	2	BG, LV, LT	41613	41613
ML3	2	DE, US,	137792	1792
ML4	7	BG, KR, MY, DE, FI	2128849	1225953
ML5	9	US, FI, SK, CH	372345	24806
ML6	3	UA, FI, NO	970345	957300
ML7	2	GB, US	18368	18267
ML10	7	CZ, UA, LV, LT	865394	3851
ML11	1	CA	22915	22915
ML13	28	KR, FI, CN, GB, DE, US, NO	4479304	3230033
ML14	2	EE, NO	83757	0
ML15	14	FR, US, LV, BY	903852	311810
ML17	1	EE	300000	0
EST2	2	US	1447	1252
Kokku			11566978	6254165

Märkus 1: Vedude tegelik väärtus on arvestatud 2015. aastal väljastatud litsentside kasutajatelt 01.04.2016. aasta seisuga saadud raportite põhjal. Juhul, kui vedu 2015. aastal ei toimunud, on tegeliku veo väärtuse koht jäetud tühjaks. Demonstratsiooni eesmärgil või annetuseks veetud kauba väärtuseks on märgitud „n/a“.

Märkus 2: Sõjalise kauba sisseveotehingute puhul, kus kauba päritolumaaks on märgitud EE, on tegemist Eesti päritolu sõjalise kauba tagasitoomisega rahvusvahelistelt välisriikides toimunud kaitsetööstusalastelt näitustelt.

Sõjalise kauba transiit

Kategooria	Litsentside arv	Kauba lähteriik	Kauba sihtriik	Litsentside väärtus EUR	Tegelik transiit EUR
EST2	5	US	LV, LT	2737590	196051
ML1	2	UK, CH	KZ	23000	0
ML2	1	PL	VN	117462	75956
ML10	2	UA	VN	394918	0
ML13	1	LU	RT	600	300
Kokku				3273571	272307

Sõjalise kaubaga seotud teenuse osutamine

Kategooria	Litsentside arv	Kauba lähteriik	Kauba sihtriik	Litsentside väärtus EUR	Tegelik teenuse osutamine EUR
ML2	2	UA	IN	521560	246954
ML10	1	US	NG	3592599	0
Kokku				4114159	246954

Märkus: Vedude tegelik väärtus on arvestatud 2015. aastal väljastatud litsentside kasutajatelt 01.04.2016. aasta seisuga saadud raportite põhjal. Juhul, kui vedu 2015. aastal ei toimunud, on tegeliku veo väärtuse koht jäetud tühjaks.

Kahesuguse kasutusega kaupade väljavedu

Kategooria	Litsentside arv	Kauba sihtriigid	Litsentside väärtus EUR	Tegelik väljavedu EUR
1A007	3	SE, FR, MA	270620	10170
1C350	11 + üldluba	DZ, SA,MD, KZ, RU, BY	1877392	121726
1C450	2	RU	643926	237888
2B350	5	RU	1269878	834
4D004	1	US	105863	105863
3A001	koondlitsents+ üldluba	MY, TH, AO, ID, MO, SC, SG, IS, BR, MX, PR, AR, PA, HT, BA, RS, ME, MK, UA, KZ, BY, TR, JO, KW, PS, TN, DZ, NG, GH, BW, BI, CM, CG, GN, GW, KE, LS, MG, MW, ML, MU, MZ, NA, RE, SN, SZ, TZ, UG, ZM, SL, BF, AW, BB, BJ, BO, BQ, BT, CL, CO, CR, CW, DO, GD, GT, HN, MD, NI, PH, JM, PG, KR, KY, LK, SV, TD, VE, AE, EG, CN, HK, IN, MA, RW, TW, RU, VN, BH, OM, PK, SA	n/a	24069739
3A002	koondlitsents			
5A001	koondlitsents			
5A002	koondlitsents+ üldluba			
5B002	koondlitsents			
5B001				
5D002	koondlitsents+ üldluba			
6A003	1+ üldluba	RU, US	7700	199031
7A002	1	CH	80000	0
9A012	1	UA	50000	0
Kokku			4305381	24745254

Märkus: Vedude tegelik väärtus on arvestatud 2015. aastal väljastatud litsentside kasutajatelt 01.04.2016. aasta seisuga saadud raportite põhjal. Juhul, kui vedu 2015. aastal ei toimunud, on tegeliku veo väärtuse koht jäetud tühjaks.